

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 15. aprila 1885.

Obseg: Ali se izplača rediti kuretnino? — Priprosti način naprave superfosfatnega gnoja iz živalskih kosti. — Vprašanja in odgovori. — Kako vinu odvzeti duh plesnobe. — Postava za živinorejce. — 20. redni véliki zbor Matice Slovenske dné 8. aprila. — Govor P. Greuterja v budgetni debati 10. marca v državnem zboru. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ali se izplača rediti kuretnino?

Spisuje H. Almoslechner.

To vprašanje, katero sem volil za napis svojemu spisu, je uže marsikdo stavil, in če sklepam po razmerah, ki so v okolici mojega stanovanja, sem prepričan, da bode odgovor za kuretnino kaj nepovoljno izpadel. Kuretnina se na dvorišči največkrat le molče trpi, zato je pa umestno, ako vzroke temu nekoliko prerešetamo in morebiti uničimo neosnovane predsodke, ki jih imamo proti umni reji kuretnine. Naj bi ta moj spis imel tak učinek, da bi jeli obračati nekoliko več pozornosti na to stroko kmetijstva, ki je ravno tako sposobna dajati onemu dobiček, ki zna prav ravnati z njo.

Pred vsem moram omeniti, da je treba gledati na snago v kurnikih ali sploh v prostorih, kodar imamo kuretnino. Za snago pri kuretnini se naše kmetice še kaj malo zmenijo, največkrat niti ne vejo, kje ima kuretnina svoja prenočišča, če jih na to ne opozoré onečiščena orodja itd. Drugod zopet res dobi kuretnina svoje kurnike, ali za krmo se nihče ne zmeni, prepusti se kuretnini sami, da si jo poišče; na snazjenje kurnika se ve da tudi nikdo ne misli, tako da vsled golazni, ki se v kurniku zaredi, kuretnina do kosti shujša ali pa raje iz kurnikov zbeži ter na bližnjem drevji ali pa kje drugod prenočuje.

Na podlagi večletnih svojih izkušenj ostanem pri trditvi, da je reja kuretnine koristonosna. Reja kuretnine je posebno za malega posestnika neusahljiv vir dohodkov, če tudi ne velikih, zato pa ni, da bi se zametavala, tem bolj, ker vsak vé, kako težko je kmetu za gotoví denar, ki ga ravno z rejo kuretnine najlože zasluži. Samo po sebi je umljivo, da so merodajne krajovne razmere. Ne zahteva se takoj, da si vsak gospodar precej naroči za drag denar kokoši in petelina kakega pripoznato dobrega kokošjega plemena, vsaj se dá naše domače pleme precej zboljšati, ako le skrbimo za dobrega petelina.

Eden potrebuje kokoši, ki pridno jajca nesó, drugi zopet veliko žival, ki dá veliko mesá in tretji želi si te lastnosti v enem plemenu združeni. No, tudi temu

se dá pomagati, ker kokoši francoskih plemenov pridno jajca nesejo ter so jako velike.

Pri kokoših, ki jajca nesejo, potrebno se je ozirati na take, ki posebno pridno v jeseni in pozimi nesejo, ker se s prodajo jajc v tem času posebno veliko zasluži. Zato se vé, da je treba imeti taka kokošja plemena, ki so utrjena proti zimskemu mrazu naših pokrajin. V tem obziru zavzema prvo mesto laška kokoš tudi „Leghorns“ imenovana. Laška kokoš je zeló utrjena proti mrazu in nese pridno velika jajca. To kokošje pleme nahaja se skoro v vseh navadnih barvah; najbolj redke so kokoši višnjeve barve z rumenima nogama in rumenim kljunom. Rumeni kljun in ravno taki nogi ter velik greben so sploh znamenja dobre kokoši. Pri petelinu mora greben po konci stati ter redno in globoko rezljan biti. Pri nekaterih živalih tega plemena je včasih greben širok kot kaka srednja človeška roka. Peresa na repu laškega petelina stojé vsa kvišku, glava je majhna ter slabo s perjem obraščena. Ušesa so dobro razvite ter bolj rumenkaste barve. Kljun je precej dolg, prsa široka ter naprej stoječa, perutnici dolgi. Nogi ste dolgi in nagi.

Laška kokoš je dosti večja od domače ter veljá kot najpridnejša nositeljica jajc. Povprečno iznese 160 do 170 jajc na leto. Pri vsem tem pa ta kokoš pridno nese tudi pozimi ter prične nesti uže v petem meseci jajca.

Veselje za valitev nanešenih jajc je pri laški kokoši jako pičlo in to je le dobro, ker za izlego se kmalu kje dobi kaka navadna kokoš, ki to opravilo vestno izpolni. Čas mavsanja je zeló kratek, kar na množino iznesenih jajc prav dobrodelno vpliva. Meso laške kokoši je fino in nežno, žival se dá hitro opitati ter jo v tem prekosijo k večem francoska kokošja plemena.

(Dalje prih.)

Letošnja zima in naše ozimno žito.

Veliko let sem uže niso imeli kmetovalci toliko skrbi za svoje ozimno žito kot letos, in to tudi po vsi pravici. Vsaj se je pričela letos zima uže meseca novembra in končala se pa še danes, ko to pišem, ni, ker v torek po Véliki noči šel je sneg tako močno, da

bi človek mislil, da so bili ravnokar božični prazniki, ne pa velikonočni. Pri vsem tem pa letos hudi mraz ni posebno dolgo trajal in sneg je dostikrat zapadel na nezamrznena tla, kar vedno kmetovalca mora spraviti v skrb, posebno pa uže letos, ko so padle tako velike množine snega.

Ali je naše ozimno žito kaj trpelo škode vsled hude zime ali ne? to je vprašanje, kojega sem uže velikokrat čul. Ako je ozimno žito poškodovano, kaj je storiti?

Na to odgovarjamo, in sicer na prvo vprašanje:

Če je ozimno žito kaj trpelo, se ne dá kar tako splošno povedati, ker množina snega, ki je na polji ležala ali pa še leži, ni povsod enaka bila. To preiskavati in določiti je reč vsacega posameznega gospodarja. Vsak gospodar naj toraj svoje njive preiskuje, kakor hitro sneg skopni in se tla toliko osušijo, da je moč na njivo iti, ne da bi se stopinje ondi poznale. Preiskavanje se mora raztezati na celo rastlino, to je, pregledati, ali so koreninice in pa srčni listi rastlin zdravi in ne gnjili. To preiskavanje letos posebno priporočam, in sicer ob pravem času, da je mogoče naročiti ali si preskrbeti drugo seme za slučaj, da je potrebno njive še enkrat obdelati in obsejati.

Ako je ozimno žito le precej močno trpelo, ni družega sredstva, kakor njivo preorati in jo z drugim sadežem ali semenom posejati. Če bi tudi pustili stati ozimno žito, kojega je le tretjina poginila, bi se njiva tako s plevelom zarastla, da bi prav malo pridelali ter na leta imeli opravila s plečvo plevela. Kot sadež, ki bi ga priporočal na mesto ozimnega žita, je jara pšenica in rž, turšica, morebiti tudi ječmen, kjer so tla za-nj, potem proso in pa mešanica iz enega dela grahore in dveh delov ovsa itd.

Ako pa žito ni toliko trpelo, da bi ga morali podorati, potem naj se pa pšenica z brano prevleče, kakor hitro se tla posuše in je mogoče z živino na njivo. Ko je pšenična njiva z brano prevlečena, naj se povali; ravno tako storimo tudi z ržjo.

Pri nas, ko imamo vendar še povsod dosti lesa, naredi si lahko vsak gospodar sam svoj valjar. Za to ne rabi družega kot okrogel brun, ki je 6 do 7 čevljev dolg ter ima v premeru 18 do 20 palcev. Temu brunu se ljubje snažno olupiti ter ga pravilno okroglega naredimo. Tak brun se dene v ojnice, ki so za vprego pripravne in narejen je valjar za silo. Kmetovalec dobi s takim valjarjem jako koristno in ceno orodje v svojo last.

Jaz se ne morem prečuditi, da se pri nas tako redkokrat dobi kje kakošen valjar, med tem, ko po družih deželah, kodar jim gré za les bolj trdo, ni kmečke hiše, koje bi ne imele valjarja; pri veleposestniku je pa to samo po sebi razumljivo.

Prevaljanje žita bi se ne smelo opustiti v nobenem gospodarstvu, to se ve da le spomladi, ker se z njim zemlja k semenu ali koreninam pritisne, ob enem pa valjana zemlja dalje časa obdrži tako potrebno spomladansko vlažnost.

Priprosti način naprave superfosfatnega gnoja iz živalskih kosti.

„Le ona kmetija v resnici tudi kaj veljá, pri kateri se nahaja zadosta dobrega gnojá“, veli stara in istinita prislovica. Kako pa še dandanašnji po nekod kmetovalci za dober in koristen gnoj skrbé, brez katerega se na zaželen pridelek zanašati ni, je zares več, nego žalostno. Najboljši gnoj je „gnojnica“;

ako se sama izpod gnojnega kupa odtakati ne more, preskrbi ji nevednež v svojo veliko lastno škodo sam odvod, da se mu, če le mogoče, po poti odteka in popolno poizgubi. S tem se kraj onesnaži in ob vročem poletju pa tudi zrak okuži. Pepel, kakoršnega se od 1000 kilogramov raznega sežganega lesa dobi ubogih 10—12 kilogramov, se lahko mišljeno stari mernik za par nepomenljivih soldov pepeluharjem prodaja, kateri sosebno po naših krajih tako rekoč slednji dan s svojimi pepel nabiralnimi sodi okoli po vaséh krožijo. Isto tako se tudi živalske kosti brez vse koristi ali zavržejo ali pa cunjarjem za par bornih šivanjk, malo cvirna ali pa za kak „pipec“ prepuščajo. Koliko škode nastane vsled tega po gotovih krajih samo v enem letu gledé zavrženih prekoristnih in najtečnejših gnojil, skoraj povedati mogoče ni! — Tužna istina — nasledek starim podedovanim škodljivim navadam!

A o tem nisem namenjen danes dalje govoriti; povedati pa hočem domačim kmetovalcem, kako si morejo tudi sami na prav lahek in priprost način iz živalskih kosti dobrega in tečnega gnoja napraviti in prirediti.

Večkrat čita se v enem ali drugem kmetijskem časniku, v eni ali drugi kmetijski knjigi o superfosfatih kot prav dobrem, tečnem in med kmetijskimi naprednjaki jako priljubljenem gnoju; a le malo jih je, katerim bi bi tak gnoj poznat, še redkeji so pa oni, kateri bi umeli to prekoristno gnojilo si sami narediti. Vsakdo, kdor se s poljedelstvom ukvarja, moral bi dobro vedeti, da sta pepel in apno posebno dobro gnojili, in da ob pomanjkanji fosforove kisline v dotični zemlji ni pričakovati pravega pridelka gledé dobrote žitnega zrnja, sočivja, družega semena in gomoljin. Živalske kosti pa ravno te tri snovi v obilnih odstotkih obsegajo in so njihni najpoglavitejši obstojni deli. Superfosfatni gnoj napravlja in prireja se iz raznih fosfatov; a eden najboljših je oni, katerega napravimo iz živalskih kosti. Koliko takih kosti bi se moglo samo v enem letu (osobito po mestih) v mili domovini pribrati in ukoristiti, ne morem ravno povedati. Bilo bi jih pa gotovo na stotine kvintalov. — Ves ta dragoceni zaklad zavrže se pa tako rekoč brez vse koristi, brez vsega haska.

O napravi superfosfatnega gnoja iz kosti piše „Oekonom“ nekako tako-le: Vzame in preskrbi naj se pred vsem zadosta velika posoda (čeber ali pa kak star in primeren sod), v katerega naj se vlije 100 litrov vode; tej vodi naj se potem jako varno in previdno dodá in prilije še 45 kilogramov navadne žveplene kisline ali kakor po domače ljudstvo tej tekočini pravi: hudičevega olja. Posebne previdnosti je pri žvepleni kislini zato treba, ker ta, ako se ž njo obleka kaj pokaplje ali celó polije, obleko prec razjé, ako pa s kožo našo v dotiko pride, tudi kožo prec počrni.

Ob prilivanji žveplene kisline v pripravljeno vodo razvije in nastane sama ob sebi intenzivna vročina v tej mešanici. V tako napravljeno mešanico, obstoječo iz 100 litrov vode in 45 kilogramov navadne žveplene kisline zmeče se prec potem še 100 kilogramov živalskih kosti; kosti za to so dobre, če so tudi še tako stare in na oko slabe videti. Žveplena kislina prav prec prične kosti kemično krojiti in razjedati in jih v posledici v neko bolj redkemu testu podobno tvarino spremeni. Posoda, v kateri se ta kemični proces vrši, naj bode med tem časom pokrita; a njena vsebina naj se pa od časa do časa (najbolje s primernim lesenim drogom) dobro premeša. Ko so se vse kosti popolno razvezale in se v nekak klej spremenile, naj se posoda vse tvarine (najbolje na pod v skednju) izprazni; tej iz kosti nastali in kleju podobni tvarini primešati